

MIZSER ATTILA

A folyó mozgását figyelve

Beszélgetés Szávai Attila íróval

Szávai Attila 2008 óta lapunk tárcarovatának szerzője. A József Attila Kör és a Merlin Színház „Add ide a drámád!” sorozatában, valamint a salgótarjáni Vertich Színpad előadásában nemrég mutatták be Hevimetál, bányaló, tehervonat című darabját.

– Rövidpróza, dráma, regény, önálló tárcarovat. Különböző műfajokban alkotsz, amelyek talán nagyon eltérő írói hozzáállást, alkotói stratégiát igényelnek.

*– Hogy az egyik készülő drámám karakterét idézzem: nem szeretem erőltetni a dolgokat, mert akkor ők is erőltetésre készítenek engem. Sok mindent elmond ez a mondat rólam. Például azt, hogy könnyen hagyok félkész munkát, arra várva, hogy talán kiforrja magát a dolog. Viszont előfordul, hogy egyszerre több szövegen dolgozom párhuzamosan. Jelenleg egy kisregény és három színdarab ötlete foglalkoztat, plusz egy általam „dunai naplónak” nevezett szövegfolyam, amit általában Vácott írok. Egyébként mindig az ötlet hozza a műfajt: egy-egy karakter, szituáció, cselekmény, akár egy érdekesebb kifejezés eredményez egy kisebb szöveget, például dialógus-töredéket vagy színpadi szituációt, előbb-utóbb valahogy adja magát a megjelenítés, a fragmentumokat felhasználom valamihez. Van például egy drámaötletem, amiből eddig 15 oldalnyi dialógus van meg. Eredetileg prózának indult: öt lakótelepi figura beszélget két padon, játszótér, liget, nap sütés, vasárnapi sporthírek a háttérben, satöbbi. Amikor elkezdtem kidolgozni a szereplők jellemrajzát, nem tudtam elképzelni, hogy hosszabb prózai műként legyen része egy kötetnek. Egyszerűen nyilvánvalóvá vált számomra, hogy a szöveget színpadra kell vinni. De van, hogy rövidprózát hoz egy helyzet. Mondhatnám: rövidpóráznak. A lényeg, ha virágmagot kapunk ajándékba a virágmagos szakboltban, akkor ne tököt várjunk, amikor kikel. Lényegében ezek a félkész ügyek, a szöveg alakulásának lehetőségei érdekelnek, hogy egy új elem miként képes beépülni valamelyik meglévő, folyamatban lévő munkámba. A „dunai napló”, ami most a *Szávairatok* között jelenik meg, egy külön életet élő valami, kissé más hozzáállást is igényel. Rendszerességet és stílári harmóniát is. Szeretek hétvégeként leülni a folyópartra, a kacsák fejtartására, a folyó mozgására figyelek. Egyébként legtöbbször az időbeosztással vagyok bajban: nagyon szeretek olvasni, ez elengedhetetlen, de ott van a magánélet is. Van, mikor nehéz összelogisztikázni, hogy mondjuk van négy órányi irodalomra, van két frissen vásárolt kortárs magyar kötet, de írni is kellene, mert van egy csomó ötlet, cetlik, vázlatban. Ilyenkor jön jól a határidő...*

– Több lapban is volt/van önálló rovatod. Kapsz visszajelzést a „rendszeres” olvasóktól?

- Igen, jelenleg két nyomtatott folyóiratban van saját felülete, korábban például az *Új Szó* című szlovákiai magyar napilapban voltam jelen hasonló módon. Úgy gondolom, egy lap főszerkesztője, szerkesztője eleve tudja, hogy milyen olvasóközönséget szólít meg, mik az igények, ennek tükrében vállal egy szerzőt, akinek saját rendszeres felületet ad. Így volt ez korábban is, és így van ez most is az esetemben. Remélem, az olvasók nagyjából elfogadják azt, amit képviselek. Van, aki megírja, hogy az adott szövegről mi a véleménye, mi tetszett, mi nem tetszett annyira. Az *Új Szó* idejében konkrétabb, kézzelfoghatóbb visszacsatolásokat kaptam, mivel olyan munkahelyen végzek irodai munkát, ahol több szlovákiai dolgozó is van, a kollégák rendre elolvasták a *Szalon* rovatot, és megosztották velem, milyen benyomások érték őket. Egyiküket mindig megbíztam, hogy hozzon egy példányt az adott lap-számból. Gyakran pörköltsaftos volt az újságcsoport, azt mondták, azért, mert nagyon nevettek ebéd közben, amikor olvasták. Szeretem, ha jól érzik magukat az olvasók, miközben olvasnak, ahogy én is jól érzem magam, miközben írok. Másképp nem is lehet, azt hiszem.

- Hevimetál, bányaló, tehervonat című drámád nemrég bekerült a JAK „Add ide a drámád!” felolvasószínházi sorozatába, és az ebből készült antológiában is helyet kapott. Ugyanezt a művet Salgótarjánban és Rétságon is játszották. Milyen volt színpadon látni a munkád?

- Hat művet mutattak be a JAK sorozatában, a Merlin Színházban, Budapesten. Köztük az én egyfelvonásos darabomat Vadai Vilmos rendezésében, a Színház- és Filmművészeti Egyetem Novák Eszter vezette végzős zenész-színész osztályának előadásában. Nekem legalább ugyanilyen fontos, hogy a darabot a salgótarjáni Vertich Színpad is előadta Molnár Ernő és Susán Ferenc rendezésében, sőt úgy tudom, őstől a József Attila Színház bérletes előadásai között is szerepel. A cselekmény két helyszínen játszódik, az egyik helyszín egy falusi kocsmá, ahol három szereplő beszélget a világ nagy dolgairól, a másik egy nagyvárosi lakás, ami a vidék és a város érintkezésének a terepe. Persze a hét jelenet tele van humorral, iróniával, józan (vagy némi alkohollal leegyszerűsített) „paraszti ésszel”. Perifériára sodródott emberekről szól, akik bizonyos dolgokat másképp, időnként tisztábban látnak.

Azt hiszem, miután láttam a két társulat előadását, aztán a válogatáskötetet, végleg megfertőződtem a drámaírást illetően. Igazából eredetileg csak kísérleteztem azzal, hogy karaktereket szituációba hozzak. Izgalmas volt megtapasztalni, hogy a szövegekönv önálló életet kezd élni a rendezők keze alatt. Utólag látom a hibáit és az erőseit, és érdekes volt látni, hogy a két rendező mennyire másként nyúlt a darabomhoz. Vadai Vilmos zenei betétekkel értelmezte újra a szöveget, míg a Molnár - Susán változat talán szorosabban kötődött az én elképzeléseimhez.

- Az írásaid, beleértve ezt a drámát is, vidék és város konfliktusát (is) bemutatják. Miért fontos számodra ez a téma?

- Régóta foglalkoztat a város és falu közti különbség szociológiája. Persze nemcsak településszociológiáról beszélek, hanem például a vidéki és a városi ember világlátása közötti különbségekről is. Hogy milyen viszonyok születhetnek abból, hogy ha egy falun élő, gondolkodásában is vidéki ember „felkerül” a városba, és ott próbál új életet kezdeni. Ez jelenik meg a *Hevimetál*... cselekményében is. A beilleszkedés nehézségei. Illetve érdekes körbejárni, hogy mennyivel erősebb társa-

dalmi kontroll van egy kisebb, zártabb közösségben, és hogy ez a kontroll milyen szituációt generál, generálhat. Főleg, ha valaki kissé deviáns vagy külön.

- *Rétságon nőttél fel. Tud támasz lenni a város?*

- Mindenképpen meg kell említenem, hogy Rétságáról indult számomra az irodalmi pálya. Itt ismertem meg azokat az embereket (neveket nem sorolok, mert még kihagynék valakit), akik hozzátettek valamit az indulásomhoz, mondhatni. Az első „kisgolyás” kalimpálásához, az első elrugaszkodáshoz a kémény pereméről.

